ЄВРОПА 21.08.2026 | Хаві Лопес

Бетонна гарячка

Європейські міста виявилися неготовими до потепління. Щоб вони залишалися придатними для життя, потрібні нові підходи до містобудування.

Місто – це концентратор тепла. Якщо воно повне асфальту, скла і транспорту, земля в ньому покрита темними поверхнями, а дерев і тіні немає, то температура на кілька градусів вища, ніж в полях довкола. Місто утримує денне тепло аж до пізньої ночі, що заважає людям спати. Метеорологи називають це явище «міським тепловим островом». Більшу частину минулого століття це було просто неприємно. Але в міру того, як в Європі частішають хвилі спеки і зростає базова температура, стає гірше. Місто, де просто некомфортно влітку, перетворюється на місто, де все менш можливо жити.

Головне в цій ситуації те, що ми самі побудували цей концентратор. Це не погода, яка падає з неба, а конструкція, яку зробили ми – і ми ж можемо переробити. В цьому й полягає різниця між катастрофою, яка просто трапляється з нами, і проблемою, яку ми здатні вирішити. Літо 2026 року позбавило нас будь-якої можливості далі вдавати, що це не так. Західна Європа пережила найспекотніший червень за всю історію спостережень. В Німеччині рекордна температура трималася три дні поспіль, досягнувши максимуму в 41,7 °C. Велика Британія теж тричі поспіль побила власний червневий рекорд (вперше за пів століття).

Європа нагрівається швидше за інші континенти: темпи потепління приблизно вдвічі вищі за глобальні

На початку липня в моєму рідному місті, Барселоні, температура поблизу обсерваторії Фабра сягнула 40,5 °C. Це найвищий показник за 112 років спостережень. За попередніми оцінками, тільки за один тиждень наприкінці червня на всьому континенті померло понад 20 тис. людей. Офіційний європейський монітор смертності згодом підтвердив щонайменше 10 тис. смертей, переважна більшість яких – люди віком понад 65 років. За цими

цифрами стоїть те, чого не покаже жодна діаграма: переповнені відділення швидкої допомоги, лісові пожежі, дороги, що плавляться на сонці, квартири, де температура зависока для нормального сну.

Історична безвідповідальність

Європа нагрівається швидше за інші континенти: темпи потепління приблизно вдвічі вищі за глобальні. Спека вже не час від часу, а весь сезон. Наука давно відмовилася від умовного способу. Це не загроза, що насувається, це клімат, в якому ми вже живемо.

І саме зараз, коли континент перетворюється на духовку, значна частина європейських правих вирішила ігнорувати очевидне. Політики, які ще кілька років тому визнавали необхідність екологічного переходу, тепер дедалі більш схильні в дусі ультраправих заперечувати проблему, роблячи «Європейський зелений курс» цапом-відбувайлом для всіх скарг, а від наукового консенсусу просто відмахуючись, як від дрібної незручності. Це історична безвідповідальність. Про який добробут може бути мова на континенті, на якому щоліта стає неможливо жити? Без кліматичної політики Європа буде спекотніша, бідніша, менш конкурентоспроможна, більш несправедлива – все одразу.

Тому Європі слід і надалі зменшувати викиди. Менше вуглекислого газу – менше потепління, декарбонізація в будь-якому разі – головний інструмент. Але сама по собі вона вже не вирішує проблему. Ключовим завданням наступного десятиліття має бути адаптація місця, де ми вже живемо, до клімату, який вже настав. І саме в цей момент кліматична політика стає не теоретичною суперечкою про частки на мільйон, а тим, що видно з порогу власного дому.

Для перепланування треба розглядати саму тканину міста як інфраструктуру виживання, таку саму важливу під час спеки, як лікарня або лінія електропередач. Будівлі, модернізовані так, щоб залишатися прохолодними, не перевантажуючи енергомережу. Зелені, а не чорні дахи й фасади. Тінь як невід'ємна частина вулиці, а не як привілей заможних районів. Більше дерев в кращих місцях. Тротуари, що відбивають тепло, а не накопичують його, і ґрунт, достатньо пористий, щоб вбирати воду, коли дощ нарешті випадає (і затоплює). Зелені коридори для циркуляції повітря. Місця, де можна сховатися від спеки, за кілька хвилин ходьби від кожних вхідних дверей. А ще – дані, що дозволяють визначати, які вулиці

найнебезпечніші, до приходу спеки, а не після похоронів.

Боротьбу з наслідками зміни клімату можна й треба включати в проєктні завдання, в звичайну геометрію вулиць

Спека недемократична. Найважче її переносять мешканці погано теплоізольованих квартир, ті, хто працює надворі, і ті, хто живе далеко від зелених зон. Адаптувати місто – це не просто зробити його зеленішим. Це вирішити, кого воно захищатиме. Тінь в дедалі спекотнішій Європі стає аспектом не тільки містобудування, а й соціальної справедливості, а її відсутність – прихованою формою нерівності.

Барселона вже багато років рухається в цьому напрямку: суперблоки, зелені осі, дерева, мережа захищених від спеки будівель, менше асфальту й більше тіні, громадський простір, створений для захисту здоров'я людей, а не тільки для руху автомобілів. Але без конфліктів не обходиться. Масштабні перетворення завжди викликають суперечки і вимагають коректив, і моє місто не виняток. Але воно ще на початку усвідомило те, що більша частина Європи відкриває для себе тільки зараз: боротьбу з наслідками зміни клімату можна й треба включати в проєктні завдання, в звичайну геометрію вулиць.

Це має бути пріоритетом для всієї Європи. Так само, як колись Європа створила єдиний ринок, Еразмус і фонд відновлення NextGenerationEU, тепер треба розробити стратегію адаптації міст: фінансувати модернізацію будівель, встановити стандарти для громадських просторів, застосовувати природні підходи, а також підтримувати найвразливіші міста, які майже ніколи не мають коштів на виконання таких завдань. Це не просто прибирання конкретного міста. Це одночасно промислова, медична та соціальна політика, і саме тут Європа завжди була на висоті.

Ми не можемо запобігти тому, щоб наступного літа температура знову сягнула 40 °C. Але можемо вплинути на те, де це станеться: в місті, спроєктованому для минулого століття, чи в місті, готовому до того, як ми живемо. Будівлі та вулиці, які ми зведемо в наступні 20 років, все ще стоятимуть в 2100 році. Проєктувати їх за мірками минулого – це заздалегідь приректи їх на застарілість.

Цей вибір – не надто привабливий, зроблений під час планування та формування муніципальних бюджетів, а не на самітах – буде одним з ключових політичних рішень нашого часу.

© Social Europe

Хаві Лопес

Хаві Лопес (Javi López) – депутат Європарламенту від фракції соціалістів і демократів в складі партії PSC-PSOE з 2014 року, в 2024-му обраний віцепрезидентом Європейського парламенту.